

Wiener- Weekend bland grandiosa palats

Från legendariska Grand Hôtel Wien i stadens hjärta hade Check-in under en weekend nära till allt i arkitekturens och musikens kejsarstad.

Text och foto **Peter Hanneberg**

För att ta oss in till Wiens kärna behöver vi inte promenera mer än några kvarter från Grand på Ringstrasse. Där smalnar gatorna till gränder långt nere i vecken mellan de ståtliga husen, och där ligger det väldiga kejsarpalatset Hofburg. Vi kan nästan höra klappret från sexspannet av svarta hästar, som i mitten av mars 1989 drog en svart karossvagn från kejsartiden över just denna gatsten.

I vagnen låg Zita av Bourbon-Parma, den sista kejsarliga regenten av Österrike. Slutmålet var den kejsarliga gravplatsen under Kapuzinerkyrkan i stadens kärna, alldeles nära Hofburg. Kryptan Kaisergruft är i sig en stor turistattraktion med dess 30 kejsare och kejsarinnor och fler än 140 andra aristokrater, alla av huset Habsburg. Lika svart som hennes sista ekipage hade Zita själv gått klädd de sista 67 åren av sitt liv. Så länge sörjde hon kejsardömet fall och sin egen kejsare Karl I, som hon hade krönt tillsammans med 1916, men som hade dött redan sex år efter kröningen. Den 35-åriga Karl blev lika gammal, eller rättare lika ung, som sin landsman Mozart.

Folksamlingarna vid den statsmannalika begravningen av Zita 1989 var stora med tanke på att kejsardömet hade gått i graven mer än 70 år tidigare, 1918. Med den nästan 97-åriga Zita försvann definitivt alla kvarlevor av ätten Habsburg som regerande dynasti. Den hade härskat i Wien från 1278 i otroliga 640 år (!), från medeltiden till 1:a världskrigets slut, då den österrikisk-ungerska dubbelmonarkin avskaffades.

Därför är det just de habsburgska kejsarna som ska ha äran av dagens ståtliga Wien. Den moderna wienaren

framlever sina dagar i en stad med påtagligt kejsarliga attribut i form av monument, parker, barockträdgårdar och pråliga palats. Även den stora musiken är kejsarna tack skyldig, då deras sponsring och välvilja gav de mest lovande kompositörerna råd att kunna arbeta. Tillsammans med wienarnas stolthet över sin historia ger dessa ömt vårdade byggnadsminnen intryck av att staden ännu inte mentalt har lämnat monarkin, utan snarare saknar den.

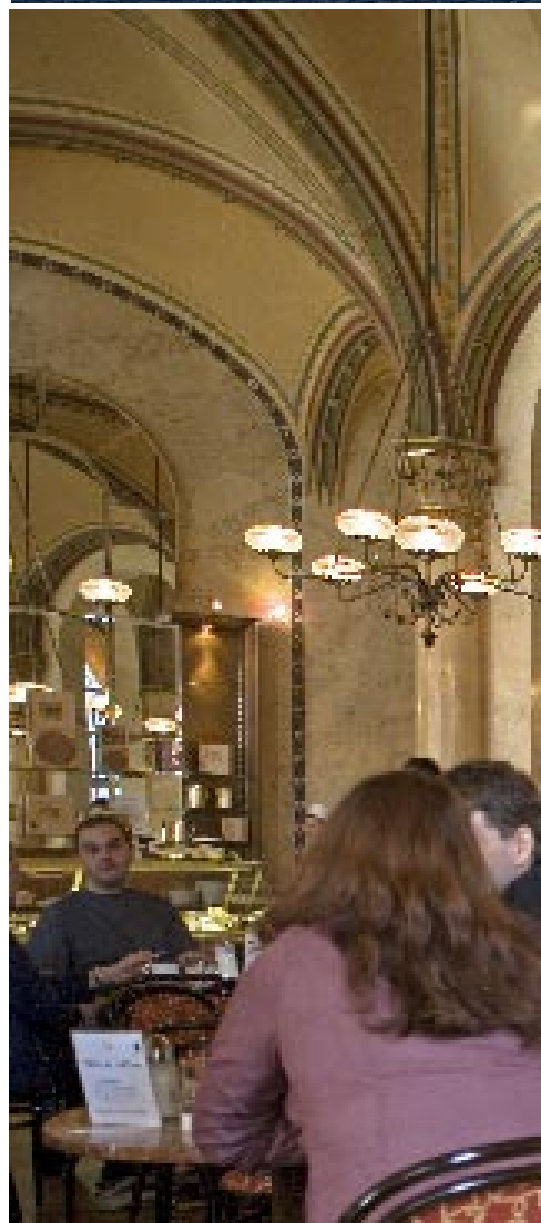
Vi vandrar runt och begäpar Wiens vackra fasader, nostalgiska monument över Österrikes guldåldrar, särskilt barocken. När nationalhjälten prins Eugen 1683 hade jagat ut turkarna från Wien efter deras belägring och förstörande bombardemang, spirade en frihetsälskande patriotism som var mycket kreativ. Inom femtio år hade en ny stad uppförts i centrum av den gamla, där furstar tävlade med kejsaren om att bygga finast. Utvecklingen fortsatte 150-200 år till, både i kärnan och periferin.

Alltid en ståtlig stad

Redan 1485, i gränslandet mellan medeltid och renässans, hade italienaren Antonio Bonfini skrivit om Wien: "När man kommer in i staden rör man sig bland byggnader som kan tros tillhöra ett väldigt kungapalats. Vart och ett av husen ger intryck av att vara det stoltaste. Överallt måste man stanna för att insupa denna skönhet." Då fanns ännu inte stadens magnifika palats och kyrkor i barock och rokokostil.

Då fanns inte Schönbrunn som ritades åt Leopold I, avsedd för den plats där turkarna hade förstört ett vackert jaktstätt. Den legendariska kejsarinnan Maria Teresia, Österrikes Moder Svea, fullbordade praktstättet vid mitten av 1700-talet.

Då fanns inte heller Karlskirche, som var resultatet av ett heligt löfte 1713 från Karl VI att bygga en kyrka, om bara pesten ville lämna dem ifred. Det gjorde den, och upp växte långsamt under det

Slottet Schönbrunn, kejsarnas sommarresidens, sett uppifrån Gloriette.
Nedan: Café Central anses vara Wiens praktfullaste kafé.

Operahuset är ett av Wiens ståtligaste byggnadsverk. Den reparerades och återinvigdes 1955 efter att ha skadats svårt av en bomb under krigets slutskede.

En av de vackra spiegelsalarna i palatset Albertina (vänster) och Nationalbiblioteket med dess dramatiska fontänen (ovan). Bägge utgör olika delar av kejsarnas palatskomplex Hofburg.

▷ följande kvartsseklet en extraordinär barockkyrka. Den väldiga kupolen med sin inre pelargång har prägel av antiken och sidoportalerna av Kina. Frontkolonnerna är en märklig blandning av den muslimska Orientens minareter och Trajanus och Markus Aurelius kolonner i Rom. Men Karlskirche är inte döpt efter kungen som lät uppföra den, utan efter pestskyddshelgonet Karl Borromeo. Schönbrunn och Karlskirche ritades bägge av den store von Erlach, som också var mannen bakom wienerpalatsen Schwarzenberg och Brenner.

Än mer lyrisk hade Bonfini varit om han hade fått skåda prins Eugens sommarslott Belvedere. Detta palats av tidens andre mästare, hovarkitekten von Hildebrandt, svävar lättfotat och ljust över Karl Schütz franska trädgårdar. Slottet och dess trädgårdar blev stilbildare för den

wienska barocken. I de ståtliga salarna inramas väggarna av korintiska pilastrar medan de kupolliknande innertaken dekorerats med fresker och stuckaturer.

Vi vandrar runt i timmar och suger till oss den mycket sevärda konst som hänger permanent på Belvedere. Framför alla Gustav Klimt, men här finns också Egon Schiele, Oskar Kokoschka, och några Edvard Munch och Vincent van Gogh. Som många andra besökare fastnar vi alldeles särskilt framför Klimts berömda ungdomsmålning "Kysen", som är mycket större och mer imponerande än vi hade väntat oss.

Belvedere ligger en bit utanför den koncentrerade stadskärnan. När wienarna talar om "innerstaden" menar de staden innanför Ringvägen, den boulevard som anlades 1857-65 i ett brett band runt kärnan, på begäran av Frans Josef I. Mot

slutet av 1850-talet såg denna ringformade byggarbetsplats mer ut som ett bombnedslag, än under turkarnas förstörelse. Men inget fullt som inte har något vackert med sig.

En kejsarlig ringväg

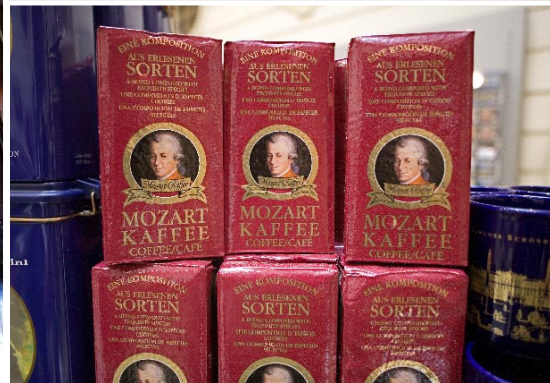
Idag kantas Ringstrasse av pampig arkitektur slutförd på 1870- och 80-talen. Först upp var Operan 1869, byggd i nyrenässansstil. De olika avsnitten som band ihop ringen fick namn som Burgring, Opernring, Kärntner Ring, Schuberting och Schottenring. Om Bonfini gapade imponerad över det ståtliga centrumet 1485, hade han antagligen storknat av sitt lyckorus om scenen plötsligt bytts ut mot stadsvyn 400 år senare, med den nyanlagda Ringstrasse. Utmed denna ligger rådhuset, parlamentet, universitetet, natur- och konsthistoriska museerna,

En av Belvederepalatsets imponerande salar med målat kupoltak.

Wiens mest kända bakverk, Sacher-tårten.

Stadens mest berömda utnyttjas som symbol för att sälja allt från smycken till kaffe.

Frans Josefs påstådda favoriträtt tafelspitz, här serverad på Grand Hôtel Wiens restaurang Grand Café.

Karlskirche byggdes som en tacksägelse för att Wien slapp pestens framfart på 1710-talet.

den magnifika operan och pampiga hotellpalats som Grand Hotel Wien och Imperial.

Det centrala palatset i stadskärnan är kejsarkomplexet Hofburg som består av ett antal borggårdar med omgivande huskroppar och flyglar som spretar åt olika håll. De äldsta delarna härstammar från 1200-talet och har byggts på och förändrats under sju sekel av det stora antal kejsarfamiljer som bott här. Idag är Hofburg, förutom presidentens residens, ett jättestort museum där man kan beskåda allt från riksregalierna i

skattkammaren till Frans Josefs kejsarliga matsal med ursprunglig dukning.

Hofburgs sydöstligaste ände inrymmer palatset Albertina, där Maria Teresas dotter med familj bodde på sin tid. Idag är det de fina konstsamlingarna som drar besökare till Albertina. Paradnumret Picasso är väl representerad i museets egna samlingar, men den tillfälliga utställning vi har turen att se har också lånat in verk utifrån. En mycket fyllig upplevelse av grovpenzlade damer som lyckas se förföriska ut trots att de är både runda och kubistiska samtidigt, på Picassotypiskt

vis. Palatsets vackra salar och svepande trappor förhöjer konstupplevelsen.

På andra sidan Albertinaplatz ligger hotellet och kaféet Sacher, där tårtreceptet med samma namn uppfanns. Vi intar en sådan tårtbit med Darjeeling te à 75 kronor på Café Mozart i samma byggnad. Närmast i blickfånget ligger Operan, som är en av de ståtligaste i Europa. De historiska, mest legendariska hotellen i Wien – Sacher, Imperial och Grand – ligger alla tre strax intill Ringen och nära varann.

Europas första Grand Hôtel

För att få en hotellupplevelse som relaterar till kulturarvet i Wiens kärna har vi tagit in på Grand Hotel Wien, det senast ansiktslyfta i den berömda trion. Vid Kärntner Ring ett kvarter från Operan glöder Palais Corsos originalfasad från 1870 i strålkastarna på hotellet. Det går knappast att bo mera centralt och ha närmare gångavstånd till det mesta av intresse.

Grand Hôtel Wien ligger vid Ringstrasse nära Operan. Det blev klart 1870 och har en intressant historia att berätta. Ovan lobbyns "galatrappa".

La Ciel är en av de välkända bra restaurangerna i Wien. Den ligger högst upp i Grand Hôtel Wien med utsikt över Ringstrasse.

▷ Rummen är rymliga, bekväma och skönt inredda. Vårt tillhör de minsta men är ändå på 45 kvadratmeter. Grands gourmetrestaurang är La Ciel högst upp i huset med utsikt över ringboulevarderna och stadskärnan. En diger vinlista och matkompositioner i en omtalat smaklig blandning av franskt och wienskt gör inte utsikten sämre, särskilt inte under sommaren då man kan inta dem ute på takterrassen.

Vi hinner prova Grands prisade japanska restaurang, högst upp och granne med La Ciel. Unkai har en typiskt enkel och ren inredning och kökets kokkonst sägs vara en av de bästa japanska i Europa. Från lobbybaren Rosengarten doftar det cigarr när vi släntrar uppför den vackra trappan med speglar och kristallkrona.

En trappa upp ligger Grand Café där vi avnjuter våra frukostar. Efter att ha frukostat runt hela världen genom åren placerar vi Grands buffé bland de klart goda, hälsosamma och variationsrika. Lördag och söndag ingår mousserande vin. Vid middagen i samma restaurang måste vi testa den typiska husmanskosten

Tafelspitz, som kejsar Frans Josef åt varje dag. Det är tjocka skivor av grisens övre lår serverat med riven, stekt potatis och pepparrot i äppelmos. En torr Grüner Veltliner vitt vin passar förvånansvärt bra till.

När ringmuren runt stadskärnan hade rivits och nya palatsliknande byggnader började växa upp på dess plats längs den blivande Ringvägen, satte den välrenommerade arkitekten Carl Tietz igång. Knappt fem år senare, i maj 1870, slogs dörrarna upp till Europas första Grand Hotel av dess chef Anton Schneider, som 1862 hade köpt marken på byggplatsen Ringstrasse. Genom det följande seklet hände mycket på Grand. En av de större festerna ägde rum 1894 när mannen bakom världens mest dansade valser, Johann Strauss den yngre, firades på Grands scen för sina 50 år som kompositör. Efter 2:a världskriget bodde den ryska krigsmakten kvar på Grand genom hela sin tio år långa ockupation av Österrike, vilket knappast gjorde att det såg fräschare ut inuti. Under 60- och 70-talen var Grand säte för FN:s Internationella atomenergiorgan, IAEA.

Först 1989 köptes fastigheten av det japanska flygbolaget ANA, som genomförde en stilren state-of-the-art-renovering för nära en miljard och återinvigde det som hotell 1994. År 2000 kunde Grands 130-årsjubileum firas, varav nästan 50 år passerat utan hotellverksamhet. Och 2004 kunde man fira 10-årsjubileet av hotellets återuppståndelse i regi av nye ägaren JJW Hotels & Resorts.

Mozart fyllde 250 år

Vår sista weekendkväll i Wien vandrar vi ner till Konzerthaus vackra musikhall och lyssnar till en av dessa för Wien så typiska Mozartkonserter. De innehåller i regel ett axplock med särskilt populära stycken och alla musikerna är naturligtvis klädda i 1700-talsmode. Självklart har de inte missat Papageno med panflöjten och fågelburen i Trollflöjten. Vi rekommenderar varmt någon sådan konsert, annars har man inte sett – och hört – det verkliga Wien. □

RESEFAKTA

Austrian Airlines har en bra förbindelse till Wien från Stockholm och Göteborg. En Red Ticket som bokas i god tid kostar ca 2 800 kronor t o r inkl. skatter. Wienkortet för 150 kronor ger fria kommunikationer och rabatter på 200 ställen. En Mozartkväll kostar från 350 till 2000 kronor. I Stockholm leder Günter Saurwein det svenska och finska kontoret för Österrikes turistbyrå, tel. 08-412 1073.

Info på nätet: www.wien.info, www.austriatourism.com, www.austria.info/se

Grand Hôtel Wien är medlem i Leading Hotels of the World: www.lhw.com, www.grandhotelwien.com